

مهارت‌های ارتباطی و رفتار قضایی بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی

معاونت آموزش قوه قضائیه

۱۳۸۷

قوه قضائیه، معاونت آموزش

مهارت های ارتباطی و رفتار قضایی (۹) - بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی / تهیه و تدوین معاونت آموزش قوه قضائیه. - قم: نشر قضا. ۱۳۸۷
۱۰ ج. ۶۰ ص. - (نشر قضا: ۲۵۳)

ISBN: ۹۷۸-۹۵۴-۵۳۴-۰۴۸-۱ (دوره)

ISBN: ۹۷۸-۹۵۴-۵۳۴-۰۵۴-۲

۷.۰۰۰ ریال.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. روابط بین اشخاص. ۲. ارتباط بین اشخاص. ۳. رفتار قضایی. الف. ایران. قوه قضائیه، معاونت آموزش. ب. عنوان.

HM۱۳۳/ق۹م۹

۳۰۲

۱۳۸۷

۱. مسئولیت علمی مطالب و نظریه ها منوجه گروه تحقیقی است و الزاماً نظریه معاونت آموزش قوه قضائیه نمی باشد.

۲. این متن جهت استفاده دوره های آموزشی با عنوان «بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی» تهیه شده است.

۳. معاونت آموزش قوه قضائیه از هرگونه نقد و نظر نسبت به محتوای این کتاب استقبال می کند.

۴. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به معاونت آموزش قوه قضائیه می باشد و نقل هرگونه مطالب یا ذکر منبع بلامانع می باشد.

نشر قضا

قوه قضائیه
معاونت آموزش

عنوان: مهارت های ارتباطی و رفتار قضایی (۹) - بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی

تحقیق: هادی رمضانیان فهندری، سرکار خانم مرضیه عالی

نظارت: جاوید پاشایی، محمدعلی فهمیمان، محمد درویش زاده

مدیر اجرایی: نادر پوربیک محمد

تایپ و صفحه آرایی: سمیه شاگردی

مدیر نشر: محسن سلم آبادی

لیتوگرافی و چاپ: الهادی

شمارگان: ۱۰.۰۰۰ جلد
چاپ نخست: قم، تابستان ۸۷

نشانی: تهران - خیابان حافظ شمالی، نشر کتابان صمیمی، ساختمان شماره ۱۶ قوه قضائیه - معاونت آموزش قوه قضائیه

تلفن: ۴۰ - ۸۸۹۲۳۶۲۳ (۰۲۱) فکس: ۸۸۹۲۳۴۴۲ (۰۲۱)

پایگاه اینترنتی: www.law-training.ir

پست الکترونیک: Emil:motoon@law-training.ir

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۵	فصل اول: بی طرفی قاضی
۵	اهداف فصل
۸	اصل بی طرفی قاضی برای رسیدگی به دعاوی
۱۰	ضمانت‌های اجرایی اصل بی طرفی
۱۳	رعایت اصل بی طرفی از نظر اسلام
۱۸	آموزش دلیل به یکی از طرفین دعوا
۲۰	جایگاه خطیر قاضی
۲۰	حق بهره‌مندی از محاکمه عادلانه
۲۱	مصادیق تضمین‌کننده بی طرفی قضایی
۳۰	ظهور عدل و بی طرفی در گفتار قضایی
۳۱	فعالیت‌های یادگیری
۳۳	فصل دوم: استقلال قاضی
۳۳	اهداف فصل
۳۴	استقلال قضات
۳۷	استقلال دستگاه قضایی در حفظ حقوق شهروندی
۳۸	استقلال قضایی؛ یک ضرورت
۳۹	استقلال قاضی و تأثیر ناپذیری
۴۰	ثبات شخصیت قاضی در اندیشه امام خمینی(ره)
۴۱	عوامل تضمین‌کننده استقلال قضایی از منظر عملی یا قضاوت
۴۲	فعالیت‌های یادگیری

۴۵..... فصل سوم: تدبیر قضایی

۴۵..... اهداف فصل

۴۶..... مفهوم تدبیر قضایی

۴۷..... کیفیت تدبیر قضایی

۴۷..... تدبیر قضایی در آیات و روایات

۵۱..... فعالیت‌های یادگیری

۵۲..... منابع و مأخذ

www.ketabon.com

امروزه مهارت‌های ارتباطی برای موفقیت در زندگی شغلی و سازمانی اهمیت خاصی پیدا کرده است. آموزش‌های راجع به «بهبود رفتار» در برنامه‌های آموزشی ضمن خدمت مطرح شده است. در قوهی قضائیه نیز برنامه توسعه قضایی به ابتکار آیت الله هاشمی شاهرودی ریاست محترم قوهی قضائیه ارایه شده است. در این برنامه ارتقا و بهبود سطح ارتباطات سازمانی جایگاهی ویژه دارد و بارها از ناحیهی ریاست محترم قوهی قضائیه مورد تأکید قرار گرفته است. معاونت آموزش قوهی قضائیه با تدابیر و تلاش‌های حجت الاسلام والمسلمین محمد سعید جواهری در این راستا فعالیت‌های متعددی را ارایه داده است. یکی از این فعالیت‌ها تدوین مجموعه‌های آموزشی به منظور ارتقای «مهارت‌های ارتباطی و رفتار قضایی» است. مجموعه پیش رو یکی از متونی است که در این راستا تهیه شده است. این مجموعه به موضوع «بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی» اختصاص یافته است.

اهمیت بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی:

تماس و ارتباط قضات با مفاهیم بی طرفی، استقلال و تدبیر قضایی فراوان است. نصوص قانونی به صورتی متواتر و مکرر قضات را به رعایت این اصول فرا خوانده است. قواعد و اصول فراملی و مقبول نزد جامعه بین المللی نیز بر این مفاهیم دلالت و تأکید دارند و از آن افتخار آمیزتر این که، ریشه این مفاهیم در تعالیم و آموزه‌های دینی ما بسیار شفاف و واضح قابل رؤیت است بر این اساس مجموعه حاضر به طرح و تبیین این اصول پرداخته است. این مجموعه در سه قسمت تنظیم شده است در قسمت اول اصل بی طرفی مورد بررسی قرار گرفته است در این قسمت ضمن تبیین مفهوم اصل بی طرفی ضمانت‌های اجرایی این اصل بررسی شده و جایگاه این اصل در اسلام مورد اشاره قرار

گرفته است. در ادامه نیز مصادیق تضمین کننده اصل بی طرفی در بیست و هشت مورد، مشخص و تبیین شده است این مصادیق از طریق بررسی منابع مختلف شناسایی و تدوین شده است.

در قسمت دوم اصل استقلال قضایی بررسی شده است. در این قسمت ضمن تبیین مفهوم اصل استقلال، وجوه ضرورت استقلال قضایی تبیین شده است، و رابطه آن با دیدگاههای حضرت امام راحل(ره) بررسی شده است.

در قسمت سوم اصل تدبیر قضایی بررسی شده است در این قسمت نیز مفهوم تدبیر قضایی و کیفیت انجام آن و نیز خاستگاه این اصل بررسی شده است. در پایان نیز عوامل تضمین کننده اصول بی طرفی استقلال و تدبیر قضایی آورده شده است امید آن که این مجموعه در باروری و ترویج و استقرار این اصول نیز اثر بخش می باشد. بعون الله تعالی

محمد درویش زاده

مدیر کل برنامه ریزی و تدوین متون آموزش

دیباچه

پایه و اساس دیانت اسلامی بر مساوات در محاکمات و اجرای قانون است و تمام افراد در مقابل احکام اسلامی از حقوق مساوی برخوردار می باشند و اجرای احکام در حق اعلی و ادنی و وضع و شریف و قوی و ضعیف به طریق مساوات است و به هیچ وجه فرقی بین خواهان و خوانده وجود ندارد (سرشار، اینترنت).

خدواند در قرآن می فرماید: «و اذا حکمتم بین الناس ان تحکموا بالعدل». زمانی که در میان مردم حکم می کنید، حکم به مساوات نمایید و فرقی بین عالی و دانی، صغیر و کبیر، غنی و فقیر و سیاه و سفید نگذارید. همه بندگان خدا و مخلوق او هستند و در قبال اجرای احکام الهی باید متساوی باشند (سوره نساء، آیه ۵۸).

از آنجا که قاضی پرچم دار عدالت است باید خود عدل مجسم بوده، گفتار و کردار و رفتار و برخورد هایش بیانگر عدل بوده تا در اجرای عدالت کمک وی باشد (بروجردی، جزوه آداب القضاء).

از سویی اگر برای استقلال یک ملت ارکانی قائل باشیم بی تردید رکن اساسی آن استقلال قضایی است و چنانچه این اصل اساسی در حیات اجتماعی ملتی تحکیم نشود هیچگاه آن ملت از حقیقت استقلال بهره مند نخواهد شد، بنابراین قوه قضائیه قوه ای است مستقل که پیشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده دار وظایفی است و برای تأمین این اهداف استقلال قضایی چنان ضروری است که اگر قوه قضائیه مستقل نباشد، اصولاً تأمین عدالت و احقاق حقوق فردی و اجتماعی ممکن نیست.

قضاوت امری سطحی و سرسری نبوده و فقط نباید به منطق کلمات اکتفا کرد؛ زیرا خواندن الفاظ و عدم خروج از الفاظ و عجز از ارتباط و همبستگی آن الفاظ و اصول با هم کار هر فرد عامی است، چنانچه مواد قانون را هر فرد عامی که مقطع ابتدایی را خوانده باشد می تواند بخواند، ولی عاجز از انطباق آن با مصادیقی است که در اجتماع پیدا می

شود و برای همین است که قانونگذار لازم دانسته است که اقدامات قضات با روح قانون هماهنگی داشته و قضایا را باید بر طبق اصول و عمومات و مواد قانون و روح آن قطع و فصل نمایند و در صورت پایبندی به الفاظ و عجز از استنباط، مستنکف از احقاق حق محسوب خواهند شد، بنابراین قاضی کسی است که بتواند با همان مواد محصور و محدود کلیه قضایا را با تدبیر قضایی و ذوق سلیم خود قطع و فصل نماید که البته این خصیصه علاوه بر معلومات جنبه فطری نیز دارد (سرشار، اینترنت).

اصل استقلال قضایی پیش‌نیاز حاکمیت قانون و تضمین اساسی محاکمه عادلانه است. لذا قاضی باید استقلال قضایی را در هر دو جنبه‌ی فردی و سازمانی‌اش مرعی دارد و بنمایاند؛ اصل بی طرفی جهت ادای صحیح وظیفه قضایی اساسی است (اصول بنگلور، ۲۰۰۲). این امر نه تنها به خود رأی بلکه به فرایندی هم که به رأی منجر می‌شود مربوط است و اصل تدبیر قضایی برای صدور رأی با توجه به مصالح کشور و افکار عمومی لازم و ضروری است (روزنامه ایران، ۴ اسفند ۱۳۸۴). با توجه به ضرورت اصول فوق‌الذکر در مجموعه حاضر به بررسی این سه اصل از جوانب مختلف پرداخته شده است و راهکارهایی برای تضمین هر یک از آنها ارائه گردیده است.

آیت الله شاهرودی، رئیس قوه قضاییه:

بی طرفی در قضاوت از مهمترین امور است (ایزنا، ۸۵/۶/۲).